

ภูมิลำเนาของนิติบุคคล

เนื่องจากนิติบุคคลมีสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ เช่น บุคคลธรรมดาได้ ดังนั้นนิติบุคคลย่อมมีการติดต่อสัมพันธ์ ทำนิติกรรมสัญญา การฟ้องคดี สู้คดี ฯลฯ จึงสมควรที่จะกำหนดว่าที่ใดเป็นภูมิลำเนาของนิติบุคคลนั้น ซึ่งหากไม่ส่งเอกสารติดต่อ, ค่าคู่ความ ฯลฯ ไป ณ ที่นั้น ก็ถือได้ว่าส่งไปยังนิติบุคคลนั้นแล้ว ป.พ.พ. มาตรา 71 บัญญัติว่า "ภูมิลำเนาของนิติบุคคลนั้นได้แก่ถิ่นที่สำนักงานใหญ่ หรือที่ตั้งทำการ หรือถิ่นที่ใดเลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง

อนึ่ง ถิ่นที่มีสาขาส่งงานจะจัดว่าเป็นภูมิลำเนาในส่วนกิจการอันทำ ณ ที่นั้นด้วยก็ได้"

จากความในมาตรา 71 ที่จะถือว่าเป็นภูมิลำเนาของนิติบุคคลได้แก่

1. ถิ่นที่สำนักงานใหญ่ หรือที่ตั้งทำการของนิติบุคคล
2. ถิ่นที่ใดเลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามข้อบังคับหรือตราสาร

จัดตั้ง

3. ถิ่นที่มีสาขาส่งงานจะจัดว่าเป็นภูมิลำเนาในส่วนกิจการอันทำ ณ ที่นั้น

1. สถานที่สำนักงานใหญ่หรือที่ตั้งทำการของนิติบุคคล เพราะสถานที่ที่เป็นสำนักงานใหญ่ของนิติบุคคลก็ดี หรือที่เป็นที่ตั้งทำการของนิติบุคคลก็ดี ย่อมเป็นที่ทำงานของผู้แทนนิติบุคคล ซึ่งให้แก่ ผู้จัดการนิติบุคคลอันจะเป็นผู้แสดงเจตนา ค่าเงิน การจัดการนิติบุคคล ฯลฯ กิจการใดที่ผู้จัดการของนิติบุคคลยังไม่ทราบถือว่า นิติบุคคลนั้นยังไม่ทราบด้วย (ฎีกาที่ 23/2519) ดังนั้นจึงต้องถือเอาถิ่นที่สำนักงานใหญ่หรือที่ตั้งทำการของนิติบุคคลเป็นภูมิลำเนาของนิติบุคคลนั้น เช่น สถานที่ตั้งของกระทรวงทบวงกรม หรือวัดใด ย่อมเป็นภูมิลำเนาของกระทรวงทบวงกรมหรือวัดนั้น ภูมิลำเนาของ

นิติบุคคลจะปรากฏอยู่ในตราสารจัดตั้ง หรือชื่อบริษัทของนิติบุคคลนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนแล้ว, บริษัทจำกัด, สมาคม, มูลนิธิจะก่อระมุสถานอื่นเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ และสำนักงานสาขา (มาตรา 1064(3), 1078(3), 1276(3), 1111(8) และมาตรา 82(3)) ให้ปรากฏในตราสารจัดตั้ง

2. ดินที่ได้เลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามชื่อบริษัทหรือตราสารจัดตั้ง

ภูมิลำเนาเฉพาะการ คือดินที่ได้เลือกขึ้นเป็นภูมิลำเนาแต่เฉพาะการเพื่อจะทำการอันใดอันหนึ่ง ทั้งนี้หากนิติบุคคลมีกิจการดำเนินงานอยู่ในดินที่แห่งอื่นซึ่งมิใช่ภูมิลำเนาปกติ อาจกำหนดดินที่แห่งนั้น เป็นภูมิลำเนาเฉพาะสำหรับกิจการที่ได้ทำ ณ ที่นั้นก็ได้ เช่น บริษัทค้าไม้จำกัด ที่กรุงเทพมหานครดำเนินงานเกี่ยวกับจำหน่ายไม้แปรรูป มีสำนักงานรับซื้อไม้ซุงที่ลำปาง ทั้งนี้ บริษัทค้าไม้จำกัดสามารถกำหนดว่าลำปาง เป็นภูมิลำเนาเฉพาะการในเรื่องเกี่ยวกับการรับซื้อไม้ซุงก็ได้ โดยระบุไว้ในตราสารจัดตั้งหรือชื่อบริษัท

3. ดินที่มีสาขาส่งงานจัดว่าเป็นภูมิลำเนาในส่วนกิจการอันทำ ณ ที่นั้น

นิติบุคคลที่มีสาขาส่งงานส่วนมากเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน เช่น ห้างหุ้นส่วนบริษัท เป็นต้น นิติบุคคลเหล่านี้เมื่อต้องการขยายกิจการไปดำเนินงานในท้องถิ่นต่าง ๆ ภายในประเทศ หรือนอกประเทศก็มักไปตั้งสาขาของบริษัทอยู่ที่นั้น เช่น ธนาคารนั้นจะเห็นได้ว่ามีสาขาอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ มากมาย ในกรณีเช่นนี้ สถานที่อันเป็นที่ตั้งของสาขาส่งงานย่อมเป็นภูมิลำเนาในส่วนกิจการที่ได้ทำขึ้นที่สาขานั้นได้

ตัวอย่าง 1. อันบริษัทจำกัด นอกจากสำนักงานใหญ่แล้ว จะมีสำนักงานสาขาที่ใดอีกก็ได้ และสาขานี้ก็อาจเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทนั้นเอง ไม่ต้องมีกิจการจดทะเบียนให้สาขาเป็นบริษัทขึ้นอีก (ฎีกาที่ 484/2507)

2. โจทก์ฟ้องจำเลยซึ่ง เป็นบริษัทอยู่ต่างประเทศ แต่มีสำนักงานสาขาอยู่ในประเทศไทย ทั้งนี้ถือว่าโจทก์ฟ้องบริษัทใหญ่เป็นจำเลย มีโจทก์ฟ้อง

บริษัทสาขาให้รับผิด และตาม ป.พ.พ. มาตรา 71 ถือว่า บริษัทจำเลยมีภูมิลำเนาในประเทศไทยด้วย โจทก์จึงฟ้องบริษัทจำเลยในศาลไทยไต่ถามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4(2) (ฎีกาที่ 1556/2509)

3. ฟ้องกล่าวว่า ฟ้องธนาคารไทยพัฒนาจำกัด สาขาวิทกิด แม้จะไม่ได้ความว่า ธนาคารสาขานั้น เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ก็ถือว่าฟ้องธนาคารไทยพัฒนาจำกัดนั่นเอง เพราะบริษัทจำกัดนั้นนอกจากสำนักงานใหญ่แล้วจะมีสำนักงานสาขาที่อื่นอีกก็ได้ และสาขาของบริษัทใดก็คือส่วนหนึ่งของบริษัทนั้นเอง ไม่ต้องจดทะเบียนให้สาขาเป็นบริษัทขึ้นอีก (ฎีกาที่ 279/2513)

จากตัวอย่างต่าง ๆ ข้างต้น เมื่อนิติบุคคลใดมีสาขาส่งงานที่ใดสาขาส่งงานนั้นย่อม เป็นนิติบุคคล เกี่ยวกับนิติบุคคลสำนักงานใหญ่ธนาคารต่างประเทศมาทั้งสาขาประกอบกิจการในประเทศไทย สาขานั้น เป็นนิติบุคคล เกี่ยวกับธนาคารในต่างประเทศ

ตามกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล แต่ละประเทศยอมรับรับรองสภาพของนิติบุคคลซึ่งกันและกัน ดังที่ พ.ร.บ. ว่าด้วยการชดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 มาตรา 7 บัญญัติความว่า ในกรณีที่มีการชดกันในเรื่องสัญชาติของนิติบุคคล สัญชาติของนิติบุคคลนั้นได้แก่สัญชาติแห่งประเทศซึ่งนิติบุคคลนั้นมีถิ่นที่สำนักงานแห่งใหญ่หรือที่ตั้งทำการแห่งใหญ่

ข้อสัง เกค

1. ในกรณีที่นิติบุคคลใดก่อตั้งขึ้นจะต่องระบุสถานที่อื่นเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ หรือที่ตั้งทำการแห่งใหญ่ นิติบุคคลนั้นย่อมได้สัญชาติแห่งประเทศซึ่ง เป็นที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่หรือที่ตั้งทำการแห่งใหญ่นั้นด้วย

2. กรณีที่จะถือว่านิติบุคคลใดมีภูมิลำเนาอยู่ที่ใด ต้องปรากฏว่ามีลักษณะดังบัญญัติในมาตรา 71 นั้น ทั้งนี้ถ้าเพียงแต่มีตัวแทนทำการค้าอยู่โดยไม่มีสำนักงาน

สาขา จะถือว่าที่ทำการของตัวแทนนิติบุคคล เป็นภูมิลำเนาของนิติบุคคลด้วยไม่ได้

ตัวอย่าง 1. บริษัทจำเลยที่ 1 จกทะเบียนและตั้งสำนักงานใหญ่อยู่ต่างประเทศ ไม่มีสำนักงานสาขาอยู่ในประเทศไทย แม้บริษัทจำเลยที่ 1 จะมอบให้บริษัทจำเลยที่ 2 เป็นตัวแทนในประเทศไทย ก็ยังถือไม่ได้ว่าบริษัทจำเลยที่ 1 มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยอันจะทำให้โจทก์ฟ้องบริษัทจำเลยที่ 1 ได้ (ฎีกาที่ 807/2517)

2. นิติบุคคลจดทะเบียนในต่างประเทศ ตั้งตัวแทนในประเทศไทย ไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร กรณีต้องบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4(3) เพราะหมิ่นภาณีอากร เป็นหนี้หมิ่นบุคคลฟ้องศาลไทยได้คือเมื่อถูกหนี้เข้ามาในประเทศไทย (ฎีกาที่ 614/2520)